

Amor de tots colors

Per bé que la saviesa en forma de refrany ja indica que, “al llit, tot l'any és primavera” (i al niu, hi podríem afegir, des d'una perspectiva més àmplia; i a mar oberta; i al prat; i ho deixem en un etcètera, que, si no, no acabaríem mai), aquesta estació concentra bona part de l'agitació amorosa que somou humans i més animals amb l'arribada del bon temps. Una ocasió propícia, en tot cas, per a parlar de l'amor. I del sexe, també. En el sentit més ampli possible, en totes les variants imaginables i sorprenents, que són les que practiquen les també més diverses bèsties i bestioles del planeta Terra. Sense vocació d'exhaustivitat, n'oferim un catàleg succint.

■ **Mira'm i no em toquis.** No deu ser cap novetat, a hores d'ara, afirmar que el sexe és més que la penetració. De fet, hi ha molts animals que no en saben res, de cap introducció de parts corporals dels uns en parts corporals dels altres per a col·locar-hi cèl·lules reproductores. Ni els fa cap falta. Estrelles de mar i esponges i moltíssimes menes de peixos es limiten a deixar anar els òvuls per una banda i esperma per una altra (això sí: en quantitats enormes i en moments concrets per tal de garantir que s'efectuarà la trobada i que n'hi haurà que reeixiran).

■ **Una vida diversa: transsexuals...** El canvi de sexe també és una opció per a molts animals no humans: hi ha força peixos que ho fan diverses vegades al llarg de la vida, en un camí d'anada i tornada segons l'interès o la necessitat. Els mascles de *Pseudanthias*

Ja arriba la primavera: és hora de parlar de l'amor. I de sexe. De l'impuls que commina animals de tota mena a trobar parella. O grup. A cercar el plaer. O el dolor. L'amplíssim espectre del món animal ens forneix exemples per a totes i cadascuna de les pràctiques amoroses i sexuals imaginables.

squamipinnis, un parent del nero que viu als esculls de corall de la mar Roja, són, de fet i d'origen, femelles transformades. Aquests peixos s'agrupen en grans bancs que esdevenen grans harems d'un sol mascle: ell, amb contínues mostres d'agressivitat, impedeix que les seves femelles canviïn de sexe i li facin la competència (sembla que aquesta actitud del mascle afecta les hormones d'elles i en frena la transformació). Però quan el mascle mostra debilitat i elles se'l mengen, o quan es mor per qualsevol altra via, la femella més gran de totes li ocupa, literalment, la posició: en pocs dies li creixen les aletes i tota ella (ell, ara) canvia de color. Ara serà l'encarregat de fecundar els ous de les

altres. I de burxar-les perquè no li prenguin el lloc. En alguns dels peixos en què les femelles es poden transformar, hi ha, tanmateix, mascles que ja neixen com a tals: aquests *mascles primaris* solen tenir un aspecte físic similar al de les femelles: d'aquesta manera, en època de reproducció, entren sense ser detectats als dominis dels *mascles secundaris* i poden fecundar clandestinament els ous de les femelles.

També hi ha el cas invers, val a dir-ho: el besuc i alguns peixos pallasso (per bé que el fet no quedés recollit al film animat de la factoria Disney), entre més animalons marins, neixen mascles i, si escau, fan el pas i evolucionen. A les urticants anemones on s'instal·len els famosos peixets, l'individu dominant (i dues o tres vegades més gran que ells) és la femella, que marca de prop els mascles que accepta a la seva anemone (i, amb l'assetjament, ja en coneixem la història, els impedeix el canvi de sexe). Quan ella se'n va o es mor, el mascle més gran fa la transformació i tot torna a començar.

■ ...i hermafrodites, naturalment.

No són cap anomalia: de fet, n'hi ha tants, que els hem dividit en dos grups per mirar de donar-los cabuda, tot i acceptant que la separació és pura convenció. Entre les moltes espècies que han trobat en la condició hermafrodita la solució a la necessitat reproductiva, hi ha els caragols. En el seu cas, neixen tots mascles i entre mascles tenen les relacions sexuals. Un cop ha obtingut cadascun els espermatozoides de l'altre, els guarda a la closca; aleshores es converteix en femella, fabrica els òvuls i ho acaba dipositant tot, convenientment embolicat amb bava, sota terra. La pluja s'encarregarà d'unir-ho mentre la mare ha deixat de ser-ho, torna a la condició masculina i a cercar sexe pel món.

■ Un harem per a ell o per a ella.

Aquesta, diguem-ne, monogàmia grupal no és gaire corrent a la natura: la major part d'espècies animals opta per la promiscuitat sexual. Però algunes formen grups de femelles amb un sol mascle, o viceversa. En el primer cas hi podem trobar, per exemple, els óssos marins, amb grups de femelles fins de trenta exemplars. Aquest comportament s'explica, tal com resumeix Pilar Cristóbal al llibre *Tambien los jabalies se besan en la boca*, perquè ells "tenen el mal costum de matar cries i les femelles se senten protegides per un mascle dominant capaç de mantenir a ratlla els altres". És el mateix cas que els lleons: amb aquesta organització, recorda Cristóbal, el lleó no és que sigui el rei, sinó "un guardaespalles" per allunyar els perillosos indesitjables: "un mal menor". De fet, s'ha calculat que cosa d'un 50% dels cadells no són fills del mascle dominant: ell guarda el territori i elles, quan volen, trien un altre amant.

A la vida del petit insecte de platja anomenat poll d'aigua, però, l'existència de l'harem és simple voluntat (i pràctica) acaparadora: el mascle prepara i neteja una coveta i l'unta amb un producte que atreu les femelles i, a més, les hi deixa enganxades. Quan ja té la cova plena (més d'un centenar de femelles és una bona xifra per al diligent constructor d'harems), les ruixa totes per aconseguir-ne la fecundació.

També hi ha algunes espècies amb harems masculins: és el cas de la *Jacana spinosa*, un ocell de les zones humides americanes, de potes esveltes i esperons grocs a les ales: les femelles, més grans, tenen relacions amb els seus mascles i ponen un ou o dos al niu que cadascun d'ells ha preparat. Quan un mascle està atrafegat amb la incubació i la cria dels pollets (i, per tant, no té temps ni ganes per al sexe), ella se'n va amb un altre dels seus abnegats amants.

■ **Fetixisme i zoofilia.** Decididament, sembla que el sexe no guarda cap secret exclusiu per als humans. L'excitació davant de determinats objectes, que anomenem *fetixisme*, també té el seu exemple lluny de les humanes sabates d'agulla: hi ha uns remugants, els cobs d'Uganda, que no se senten atrets per una olor ni per una imatge emesos per un seu congènere, sinó per un objecte: unes parcel·les de terreny concretes. Tant els fa qui en sigui el propietari (de fet, els espais més preuats van canviant d'amo a còpia de baralles): elles trien d'acord amb l'objecte i no pas el subjecte; és la parcel·la, que els provoca l'excitació sexual: s'estalvien festeigs i galindaines: amb la visió de la parcel·la n'hi ha prou per a garantir la predisposició a la còpula.

Zoofilia, entre animals no humans, equivaldria a relacions entre espècies diferents. I també n'hi ha, bé per confusió (en haver-se criat amb una altra espècie), bé per la falta de congèneres: s'han observat dofins mulars violant tortugues o, fins i tot, anguiles (que després es mengen).

■ **Això fa mal: uau!** Qui havia de dir que la vida sexual dels caragols fos tan interessant que ens ocupés diversos apartats. Parlem ara de la unió de plaer i dolor i resulta que ells són experts en la matèria. Quan dos caragols s'uneixen en la còpula, es punxen mútuament amb una mena de dard fet a posta per provocar, fent mal, l'excitació definitiva en el seu *partenaire*, que aleshores traurà un penis proporcionalment gegantí i produirà la fecundació, i l'orgasme.

Hi ha moltes femelles (d'aranyes i de mosques i de llagostes i d'escorpins) que es mengen la parella després de la còpula (algunes, fins i tot abans) o que, un cop fecundades, aprofiten que se'ls ben acosta un altre mascle amb intencions lúbriques i les defenses baixes per picar-lo feroçment i utilitzar-lo, viu encara, com a aliment de les futures larves. Qui té més mala fama de devoradora d'amants, però, és la mantis. Per bé que ella, ves per on, només compleix un ritual reproductivament justificat. Ho resumim: hi ha la femella, que és tres o quatre vegades més gran que un mascle corpulent. I hi ha vint o trenta mascles que es presenten a la crida de l'amor: ella reclama parella i es torna violenta;

ells la mig envolten, cauts. Fins que la femella tria, i els bandejats se'n van a provar sort a una altra banda i deixen sols els amants perquè puguin intimar. Ho faran durant cinc hores o sis, unint-se i separant-se i festejant-se fins que el mascle tingui el sac d'esperma ple, i ella ho percebi, i es tombi de cop cap a la parella-víctima que té aferrada a l'esquena i que no es deixa anar, li engrapi el cap i se'l comenci a cruspir. Només aleshores, quan se li ha menjat el cervell, el sac seminal se li desenganxa del cos i s'enganxa a la femella. Sense el coit caníbal, no hi hauria fecundació.

■ **Sol també agrada.** La masturbació es practica amb naturalitat: entre els mascles de mamífers que han de competir en *torneigs* per a l'accés a les femelles, per exemple, és molt usual entre els *perdedors*: amb la mà, com els primats, o amb la boca, els que hi arriben (caragolats a terra o penjats cap per avall, com fan els rat-penats), o bé utilitzant l'entorn (els cérvols ejaculen acarant les banyes amb l'erba; els ases, arrossegant el penis per terra). Però no es tracta tan sols d'un exercici substitutori: també les femelles, que tenen coits amb regularitat, opten per la masturbació.

En el cas de les elefants femelles, la masturbació arriba a nivells d'allò més sofisticat: com que no poden aguantar el pes d'un coit llarg, la còpula s'enllesteix en pocs segons. Perquè arribi l'esperma a lloc, la femella engega aleshores un

moviment rítmic dels músculs perivaginals que el van empenyent fins a l'úter per poder-hi fecundar l'òvul que l'espera. Com que el mateix moviment estreny també el clitoris, resulta que les elefants estan preparades per a, després del coit, masturbar-se durant cosa de mitja hora.

■ **Sexe del mateix sexe.** Quan els responsables d'un zoo de Berlín van voler esbrinar per què tenien un índex de reproducció tan baix els seus pingüins, si copulaven amb normalitat i alegria entre ells, van descobrir que, al grup de 42 exemplars, només hi havia tres femelles; i que eren, de fet, les que menys èxit social i sexual tenien. Vet aquí un altre tabú que la natura s'encarrega de trencar: les relacions homosexuals tampoc

no són exclusiva humana. Per posar-ne només dos exemples del món dels primats, podem parlar de les femelles d'un macaco de cua molt llarga, que tenen relacions sexuals entre elles igual com fan amb els mascles, bo i emprant les seves cues a tall de penis; o dels mascles de macaco *Rhesus*, que prefereixen les relacions anals amb els seus companys que no el coit que els ofereixen les femelles. De manera intermitent o regular o exclusiva, individus d'un mateix sexe tenen relacions bé per relaxar tensions i fomentar la cohesió del grup, bé per marcar jerarquies (hi ha mascles que són violats per mascles com a mostra de domini: actuen com a vençuts i deixen de competir per les femelles), bé perquè els agrada, simplement. Entre els grans simis, els bonobos són exemple de llibertat sexual: és obvi que també s'hi formen parelles homosexuals, igual d'acceptades socialment com qualsevol altra: si s'escau, també ells adopten infants orfes o abandonats per les seves mares i s'encarreguen de donar-los l'atenció i l'educació que els calen. Un altre exemple semblant el trobem en

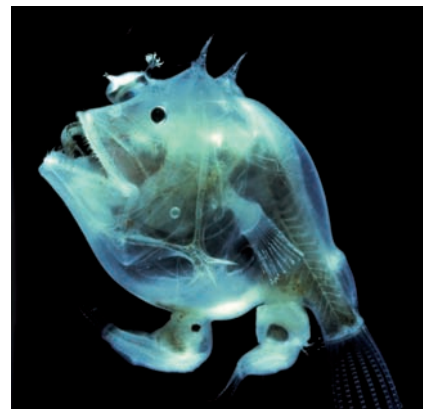
algunes gavines: parelles de femelles que conviuen i es fan la cort i es munten entre elles poden copular amb mascles ja aparellats per fecundar els ous que curaran totes dues.

■ **Tothom amb tothom.** No és una pràctica gaire usual, però també n'hi ha que l'han triada: el cas de les anomenades llebres de mar de l'espècie *Aplasia carlifornica* (una mica com aquella sèrie de televisió, sí) pot ser espectacular: fins a trenta individus d'aquesta mena de llimac hermafrodita s'han documentat units, l'òrgan femení de l'un amb el masculí de l'altre, en una còpula comuna i encadenada. També alguns caragols de closca plana formen muntanyes d'individus en una orgia que pot durar dies.

■ **El pare diligent.** També els pares poden esdevenir, és clar, abnegats curadors de les seves cries mentre la mare campa despreocupada pel món; i d'exemples n'hi ha molts, des de peixos o estruços a micos o gripaus. Potser el cas paradigmàtic és el dels cavallets de mar, amb la seva panxa inflada plena de fills i el seu *part*: amb les cues enllaçades i nedant en un bell ball nupcial, la parella puja fins a la superfície marina, ell infla la panxa, ella treu una papil·la genital allargada i hi diposita, per un orifici fet exprés, els ous, cosa que provoca l'ejaculació del mascle. Una abraçada final de comiat i ell es queda amb els ous fecundats, que es desclouran dins la seva panxa, d'on sortiran, al cap d'un temps –i no pas sense dolor–, les nombroses cries.

■ **El pare paràsit.** A la zona més fosca de la mar, a grans profunditats i sense llum, també hi viuen éssers extraordinaris (i no pas més estranys que nosaltres ho podem ser des del seu punt de vista). N'hi ha que han resolt la qüestió de l'aparellament per la via parasitària. Mirem, si no, com s'ho fa el translúcid peix pescador: la diferència (i no tan sols de mida) entre mascles i femelles és tan gran que durant molt de temps van ser considerades espècies diferents. Els menuts mascles, de fet, només tenen, en néixer, un objectiu: trobar femella. I incrustar-s'hi. Literalment. Quan la troben, li mosseguen la panxa. I s'hi queden. El sistema circulatori d'ella assumeix el control i ell

(o ells: de vegades n'hi ha més d'un) queda convertit en mer apèndix de la femella: se n'alimenta i li ofereix per torna l'esperma que ella podrà emprar quan li convingui (seran les hormones d'ella, les que em controlaran l'ejaculació). Només cal que el mascle no s'oblidi de respirar. La resta va a càrrec d'ella.

■ **Sexe per gust.** El plaer sexual és compartit. De fet, és una exigència de moltes femelles. Les rates, per exemple, reclamen de cadascuna de les seves parelles una estimulació forta i continua: elles ovulen pel seu compte, però no queden fecundades si no hi ha satisfacció. Assaciades, no variaran la seva tendència promíscua, però trigaran més a cercar un altre mascle: l'esperma del satisfactor té, així, més probabilitats d'èxit. I s'hi esforça.

La promiscuïtat femenina també sembla que té relació amb les espines i els bonys i les formes d'aparença sorprenent que poden adoptar els penis d'al-

gus primats: tota estratègia és bona per a aconseguir que la femella romanguí amb ell al màxim de temps possible i augmentar així les possibilitats d'èxit dels seus espermatozous i no dels dels altres: proporcionar-li gaudi n'és una. De fet, els mascles d'un dels ocells més promiscus que hi ha, les femelles de l'ocell teixidor búfal, han desenvolupat un fals penis que no serveix per a canalitzar l'esperma: és només per a estimular la parella (s'hi pot estar mitja hora); un cop fet el fet, el retira i ejacula per contacte. Com més intensos esdevinguin els orgasmes que un mascle sigui capaç de proporcionar, més sol·licitat serà.

Però si parlem de gaudi sexual, no podem deixar de banda els bonobos: dels grans simis, són el més propers a nosaltres, i han fet del sexe la clau de la seva vida social. A les comunitats de bonobos, que són pacífiques i paritàries (a diferència dels violents ximpanzés), els llaços socials més forts s'estableixen entre les femelles (que practiquen entre elles la masturbació per mútua fricció genital) i el sexe esdevé, com descriu el reconegut primatòleg Frans de Waal, un "mecanisme per a superar l'agressió": atesa la seva funció, "no és sorprenent que el sexe es presenti en tantes combinacions diferents de parella, incloent-hi entre joves i adults". De parella i de pràctiques: gràcies als bonobos hem sabut que tampoc en el coit cara a cara (un tret, es deia, d'humanitat) som una espècie única. El cas és que davant una situació de probable conflicte (una peça de menjar o un objecte cobejat per dos individus, per exemple), els bonobos practiquen una breu còpula amigable que distregui l'atenció i relaxi els possibles contendents. Com si haguessin optat pel famós i relaxat "fes l'amor i no la guerra".

Núria Cadenes

“Alguns circuits que activa l'amor són semblants als que activen les drogues”

Ester Desfilis és professora de psicobiologia de la Universitat Complutense de Madrid. Ha desenvolupat la seva recerca al voltant de la neurotecnologia de diverses espècies de rèptils i, els darrers anys, s'ha interessat pel comportament humà i les aportacions que hi ha fet la psicologia evolucionista. Parlem de la biologia del 'sex-appeal'.

Aquesta doctora en biologia per la Universitat de València és també una convençuda divulgadora científica. “La biologia del *sex-appeal*” és el títol d'una conferència que ha impartit davant dels públics més diversos. Amb ella parlem de *sex-appeal* i de bellesa i d'hormones per acabar d'adonar-nos que els humans, al capdavant, no som pas tan diferents de la resta d'animals com ens agrada pensar. Tampoc en l'amor.

—Hi ha una explicació biològica per a determinar la bellesa?

—Durant molt de temps es considerava que era una qüestió cultural i que, per tant, no hi havia principis per a una bellesa universal en la nostra espècie. Però alguns treballs més recents han suggerit que hi ha característiques que es poden considerar caràcters universals de bellesa. Després hi ha la qüestió que a cada societat —o, dins d'una mateixa societat, a cada ambient— s'utilitzen uns guarniments o uns altres per a esdevenir atractiu: això sí que varia; el fet de voler atreure els altres, no.

—Què fa que trobem atractiva una persona?

—Hi ha un fum d'estudis sobre la

EL TEMPS

qüestió i les característiques que s'han investigat són molt variades, però en general resulten atractius els trets que tenen relació amb allò que se'n diu caràcters sexuals secundaris, és a dir, allò que permet de diferenciar els sexes, però que no va directament relacionat amb la reproducció o amb els òrgans sexuals. Normalment, són trets mediats per les hormones sexuals característiques de cada sexe.